

WILLIAM STYRON

11. 6. 1925

Významný americký spisovatel William Styron se narodil 11. června 1925 v Newport News ve Virginii. Byl jediným dítětem lodního inženýra Williama Clarka Styrona, svérázného a zásadového Jižana, a Pauline Margaret Abrahamové. Vyrůstal v prostředí prochnutém vytříbenou a charakteristickou kulturou amerického Jihu. Ve Virginii také studoval na střední škole a z Christchurch Preparatory School v Middlesex County si odnesl překrásné vzpomínky naplněné okouzlením půvabnou atmosférou jižní scenérie. Studoval na vysokých školách v Severní Karolíně - v roce 1942 vstoupil na presbyteriánskou Davidson College a o rok později na Dukeovu univerzitu. V sedmnácti letech se začal vážně zajímat o literární tvorbu, několik jeho povídek vyšlo v univerzitním literárním sborníku The Archive. Vzhledem k válečnému stavu prodělal výcvik u jednotky námořní pěchoty. I když byl do války vyslán, přímé akce se nezúčastnil. Po skončení války se vrátil na Dukeovu univerzitu, kterou absolvoval v roce 1947. Po absolutoriu odjel do New Yorku, kde začal pracovat jako nakladatelský redaktor pro Whittlesey House, divizi vydavatelství McGraw-Hill.

Na radu profesora Williama Blackburna navštěvoval také seminář tvůrčího psaní na New School of Social Research. Učitelé mu radili, aby zkusil psát spíš román, který se skutečně měl stát jeho nejvlastnějším uměleckým médiem. Tehdy začal pracovat na románu *Ulehni v temnotách* (1951), jehož téma chtěl původně zpracovat jako povídku, a mezitím cvičně pokračoval v psaní povídek. Na románu pracoval tři roky. Zpodobnil v něm tragicky rozkladný vliv přežívajícího amerického puritánství na současnou americkou rodinu. Dílo popisuje drama dvou generací jižanské rodiny, historii postupného rozpadu manželství advokáta Milтона Loftise a jeho ženy Helen i jejich osudového vztahu ke dvěma dcerám – tělesně postižené Maudie a půvabné a zhýčkané Peyton. Vztahy v rodině jsou natolik narušené, že nakonec vyústí v tragédii – Peyton v zoufalství spáchá sebevraždu. Rukopis románu odevzdal Styron nakladateli v den, kdy na povolávací rozkaz znovu nastoupil do armády (v roce 1950 v době korejské války).

Když byl o rok později propuštěn do civilu, obdržel již signální výtisk. Za tuto knihu dostal od Americké akademie pro umění a literaturu cenu Prix de Rome. Román vyvolal zasloužený ohlas a úspěch způsobil, že po relativně krátkém redaktorském působení v nakladatelství McGraw-Hill se Styron mohl zcela věnovat spisovatelské dráze.

Poválečný cvičný pobyt v armádě vyprovokoval Styrona k napsání novely *Dlouhý pochod* (1953), jednoho z nejpůsobivějších děl ironizujících nevykořenitelný militarismus. V novele popisuje necelých 48 hodin z výcvikového tábora amerických záložníků šest let po válce. Popisuje útrapy zbytečně dlouhého pochodu nařízeného bezduchým militaristou a dramaticky líčí brutální ponižování člověka, který se stává bezduchou součástí absurdní vojenské mašinérie.

Po dvouletém stipendijním pobytu v Evropě, kde se v květnu roku 1953 oženil s Rose Burgunderovou a kde mimo jiné pomohl založit významný literární časopis *The Paris Review*, se Styron vrátil do USA. V roce 1954 se s manželkou přestěhovali do Roxbury ve státě Connecticut. Zde vychovali své čtyři děti – syna a tři dcery.

K problému zla a osobní (v podstatě anarchické) revolty proti němu se Styron vrátil v románu *Zapal tento dům* (1960). Jde o dramatické střetnutí dvou Američanů v italském městečku. Veterán 2. světové války Cass Kinsolving je svobodomyšlný malíř, marně hledající sám sebe a propadající v období tvůrčí deprese těžké skepsi a životnímu nihilismu. Z Ameriky prchá před uniformitou vysokého životního standardu, jižanským kastovníctvím, třídní nespravedlností. Ironií osudu se však v Itálii střetává s americkým milionářem Masonem Flaggem, bezohledným sobcem, který ztělesňuje vše, před čím z Ameriky prchal. Flagg chce pouze vlastnit a domnívá se, že může vlastnit nejen věci, ale i lidi, že mu peníze zaručují naprostou osobní nezodpovědnost a beztrestnost. Otrockou závislostí k sobě připoutá Casse natolik, že ten postupně ztrácí poslední zbytky své lidské důstojnosti. Jen díky silnému citovému poutu k dceři chudého italského chalupníka si Cass uvědomí vlastní degradaci a přes veškerou svou slabost a rozkolísanost se vzchopí k brutální vzpouře – vraždě Masona Flaga.

Román *Doznání Nata Turnera* (1967) vyvolal v USA opravdovou senzaci. Toto dílo vzniklo na základě historického příběhu – vzpoury amerických černochoů v jihovýchodní Virginii v létě roku 1831 pod vedením černého otroka Nata Turnera. Události jsou nahlíženy očima Nata Turnera, vzdělaného kazatele-samouka, který je po porážce vzpoury zajat, uvězněn a očekává trest smrti. Zklamaný a pochybující Nat

rekapituluje svůj život a zpovídá se ze svých zmarněných nadějí. Ze stylisticky složité stavby díla vyrůstá až jakási psychologická encyklopedie otroctví na americkém Jihu, která zachycuje běžný život černochoů, různé typy jejich bílých majitelů, těžké situace spojené s prodejem otroků a rozbíjením rodin, útky a následné tresty. Román představuje hlubokou, uměleky strhující reflexi jedné z nejstinnějších stránek americké společnosti. Šlo o první dílo amerického bělocha, který psal z pozice černochoa. Zpočátku bylo dílo přijato s nepochopením a vyvolalo řadu polemik. V roce 1968 byl román odměněn Pulitzerovou cenou.

V roce 1973 vychází jediné drama *Na triplárně*, ve kterém Styron ironicky i jímavě líčí nesmyslně ponižující příběh zacházení s mladým vojákem, který se ocitá na venerologickém oddělení vojenské nemocnice. Mladý muž zde prožívá chvíle hořkého příkoří, ač se později ukáže, že nemocen vůbec není.

Nejzávažnějším Styronovým dílem je psychologický a částečně autobiografický román *Sophiina volba* (1979), ve kterém zpracovává téma svědomí a viny, nacismu, antisemitismu, téma velké tragédie 2. světové války tak, jak se podepsala na lidských osudech, jejich psychice a schopnosti po letech normálně dále žít. Jde o příběh mladé Polky Sophie Zawistowské, kterou německý fašismus připravil vlastně o všechno. Jde o příběh do jisté míry paradoxní, neboť Sophie vyrůstala v germanofilní a antisemitské rodině. Její otec, univerzitní profesor v Krakově, byl jedním z duchovních otců tzv. konečného řešení židovské otázky v Polsku. Navzdory tomu byl společně se Sophiiným manželem hned po okupaci Polska popraven a jeho dcera se dostala do koncentračního tábora v Osvětimi – do pověstné továrny na smrt. Ještě před zatčením je Sophie postavena před volbu, zda se zapojí do protifašistického odboje, ale z obavy o osud svých dětí tak neučiní. Při příchodu do koncentračního tábora musí volit podruhé – musí zvolit, které z jejích dětí zůstane zatím naživu a které půjde rovnou do plynové komory. Tato volba má pro Sophiino trauma klíčový význam a promění se v břemeno celoživotní viny. Sophie přežije všechny hrůzy Osvětimi a po válce odjíždí do Spojených států, kde se pokouší zapomenout na prožité peklo, získat zpět svou identitu a vrátit se zpět do normálního života. Její naděje – začít nový život s Nathanem Landauem – se ukáže jako klamná a nerealizovatelná. Závěrečná Sophiina volba je odpovědí na otázku, zda žít či nežít. Sophie poznává, že jakékoliv pokusy zbavit se bolestných traumat minulosti a rozvinout vlastní vyrovnanou osobnost jsou marné, a

proto volí společnou smrt s Nathanem. Vypravěčem příběhu je mladý začínající spisovatel Stingo (což je Styronova přezdívka z mládí), který patří ke Styronovým hrdinům, kteří mají zřejmé autobiografické rysy. Román přerůstá do filozofické úvahy, zabývající se existencí zla a destruktivních sil v člověku, kolektivní odpovědností za zločiny rasismu. Za Sophiinu volbu obdržel Styron v roce 1980 cenu American Book Award.

V létě 1985 byl Styron postižen těžkou klinickou depresí, která ho přivedla na pokraj šílenství. Spouštěcím mechanismem jeho hluboké deprese byly následky náhlé abstinence alkoholu, který nadměrně požíval čtyřicet let. Intenzivní nemocniční léčba, klid a odpočinek nakonec jeho nemocné nervy pozvolna uzdravovaly. Styronovu nelehkou zkušenost s depresí a jejím léčením zachycuje *Viditelná temnota (Memoáry šílenství)* vydaná v roce 1990. Styron zde podává přímou, bezprostřední výpověď o vlastní psychické krizi, kterou prožil ve svých 60 letech a která ho zasáhla zcela nečekaně. S bezprostřední autentičností tragického prožitku melancholie kontrastuje reálná karikatura některých léčebných farmakologických i psychologických postupů, které autor na vlastní kůži prožil.

V roce 1993 vychází kniha *Ráno na pobřeží*, která je souborem tří povídek spojených motivem smrti a osobou vypravěče. Úvodní povídka *Den D* představuje vypravěče a Styronova dvojníka Paula ve věku 20 let. V naivní touze po dobrodružství se Paul během 2. světové války dá k námořní pěchotě a bojuje proti Japoncům. Chce válčit, zabíjet a vítězit, ale náhodná vzpomínka na otce v něm však probudí nečekanou lítost a s hráným hrdinstvím je konec. V povídce *Shadrach* vzpomíná desetiletý Paul na starce, který přichází zemřít do míst svého dětství – do Alabamy. A i když zde byl otrokem, nepoznal stařec krásnějšího místa. Třetí povídka *Ráno na pobřeží* zachycuje bolestnou smrt Paulovy matky. Třináctiletý Paul by matku rád zbavil bolesti. Nad rakovinou však nemůže zvítězit a zůstává jen smutná prázdnota. Styron záměrně neseřadil povídky chronologicky, ale kompozici podřídil vyznění díla. Od tušeného masakru - přes smrt neznámého člověka - až po úmrtí ve vlastní rodině.

William Styron je mistrem velké epické formy – románu. Jeho brilantní, vynalézavý, ale složitý styl tvořivě navazuje na stylisticko-kompoziční postupy Wiliama Faulknera. Účinně mění zorné úhly vyprávění a používá vnitřní monolog. V kontextu jednoho díla často střídá časové roviny, ve kterých se postupně dotváří

psychologický portrét postavy. Pro jeho dílo je příznačný stále se prohlubující zájem o vztah mezi individuální psychikou a historickým děním.

Styron pochází z amerického Jihu a problematika tohoto regionu se do jeho díla výrazně promítá. Někdy celý, či téměř celý děj svých románů situuje na Jih, jindy z něho pocházejí alespoň hlavní hrdinové. Za jižanského spisovatele se však Styron nepovažuje, přestože sám říká, že historie a kultura amerického Jihu ho značně ovlivnily a jižanství se stalo jedním z klíčových faktorů jeho spisovatelské i životní dráhy. Sám sebe označuje za „*amerického spisovatele s jižanským zázemím*“.

Dílo Williama Styrona není co do počtu vydaných prací rozsáhlé, ale každá jeho kniha vyrůstá z hluboce osobního prožitku a z pocitu společenské naléhavosti tématu. Své knihy píše Styron v neuspěchaných intervalech, které jako by dozráním látky v uměleckých představách zaručovaly trvalou kvalitu. „*Psaní je bolestné a namáhavé. Rozhodně nejsem plodný autor. Nepíše se mi lehce. Hlavně člověk nesmí myslet na čas, ten není rozhodující. Byl bych šťastný, kdybych za svůj život mohl napsat dvě dobré knihy... Pochybuji, že je možné napsat každé dva tři roky kvalitní dílo.*“